

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата мр Небојше Гацића

Одлуком бр. 01-316/2-8.6. од 21.03.2016. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Небојше Гацића, дипл. инж. арх., под насловом:

АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидат Небојша Гацић, дипломирани инжењер архитектуре, пријавио је Научно-наставном већу Архитектонског факултета молбу за одобрење израде докторске дисертације под насловом **АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА** 2011. године.

Кандидат је 28.09.2010. године успешно одбранио магистарску тезу под насловом: „ТРАДИЦИОНАЛНА СЕОСКА АРХИТЕКТУРА У СРЕДАЧКОЈ ЖУПИ КРАЈ XIX И ПОЧЕТАК XX ВЕКА“, на Архитектонском факултету у Београду, чиме је стекао и формалне услове за пријаву докторске тезе.

На основу члана 99. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен Факултета“, бр. 80/80 и 84/10), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама („Сл. билтен АФ“, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 03.02.2011. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 07.02.2011. године, донело одлуку број 01-185/2-3.6. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата кандидата Небојше Гацића и теме докторске дисертације „**АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА**“, у саставу:

- др Милорад Рибар, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,

- др Сретен Вујовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду,

На основу члана 32. (с2) Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08 и 44/10), а у вези са чланом 162. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 80/80 и 84/10) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 07.06.2011. године, одлуком бр. 06-5747/17, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној 23.06.2011. године, донело одлуку број 01-949/2-4.9 да се мр Небојши Гаџићу, дипл. инж. арх. одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом **„АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА“**, и да се за ментора именује проф. др Милорад Рибар.

Завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија у марту 2016. године.

На основу члана 32 (с2) Самосталног члана Закона о изменама и допунама Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12, 89/13, 99/14 и 45/15- аутентично тумачење и 68/15), а у вези са чланом 38 . Статута Архитектонског факултета у Београду (“Сл. билтен Факултета”, бр. 105/15 - пречишћен текст), и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 14. 03. 2016. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 21. 03. 2016. године, донело одлуку број 01-316/2-8.6 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Небојше Гаџића под насловом **„АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА“** у саставу:

Председник комисије:

- др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,

Ментор и члан комисије:

- др Милорад Рибар, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,

Члан комисије:

- др Сретен Вујовић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду,

1.2. Научна област дисертације

Дисертација која је предмет овог реферата припада научном пољу *Техничко-технолошких наука*, научној области *Архитектура и урбанизам*, односно ужој научној области *Историја, теорија традиционалне архитектуре и обнова градитељског наслеђа*. Спроведено истраживање је научна студија традиционалног архитектонског наслеђа насталог у прошлости на простору Шар-планине и шире, под стваралачким утицајем средачких зидара који потичу са шарпланинског подручја и обухвата прикупљање, систематизацију, компаративну анализу и валоризацију традиционалне архитектуре, простора и руралних целина на подручју Шар-планине.

Ментор је др Милорад Рибар, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Компетенцију ментора за вођење предметне докторске дисертације одређују следеће референце:

- Ribar M., Vasilevska Lj.: *LOW-RISE HIGH DENSITY HOUSING – RECOMMENDATION AND KEY PRINCIPLES IN THE PROCESS OF URBAN AND ARCHITECTURAL DESIGN*, in : *APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNIQUES IN ENGINEERING, Thematic Proceedings*, 25-26.11.2011. Niš, Serbia.
- Рибар М.: *КРИТЕРИЈУМИ ЗА ВРЕДНОВАЊЕ УСЛОВА СТАНОВАЊА НА СРПСКОМ СЕЛУ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ЗДРАВЉЕ СЕОСКОГ ЖИВЉА*, САНУ и Медицински факултет, Међународни научни скуп : *Здравље сеоског становништва*, Београд, Новембар 2014.

- Рибар М., Димић Г.: *Развој куће и кућишта у Војводини*, УУС, Београд, 2003, 133-151.
- Рибар М.: *Проблеми реконструкције сеоских насеља*, у: Група аутора: Стратегија урбанизације у условима неизвесности, АФ, 1996.
- Рибар М.: *Планска основа развоја центара заједница сеоских насеља*, у: Група аутора: Реализација урбанистичких планова, АФ, Београд, 1999.
- Рибар М.: *Постојећа сеоска дворишта у збијеним сеоским насељима у Србији*, у: Група аутора: Унапређење и развој становања, АФ, Београд, 1996.
- Рибар М., Василевска Љ.: *Стартешки приступ руралном развоју – предности и ограничења примене допунских активности*, у: *Зборник радова XIII међународног скупа Власински сусрети*, Власина, 2007.
- Василевска Љ., Рибар М.: *Програми обнове села и руралних простора – модел територијалног приступа*, у: *Зборник радова X међународног скупа Власински сусрети*, Власина, 2004.
- Рибар М.: *Самоорганизовање сеоских заједница као услов одрживости планинских села на територији Р. Србије*, "Власински сусрети 10", ЗСРС; Београд, 2010.
- Рибар М.: *Традиционална сеоска кућа Шумадије и Поморавља*, Зборник Етнографског музеја у Београду 1901-2001, Београд, 2001.
- Рибар М., Виденовић А.: *Аспекти ревитализације сеоских насеља у брдско-планинским подручјима Србије*, УУС, Београд, 2002.
- Рибар М., Г. Бабић: *Викенд насеља као алтернативни вид становања старих људи- прилог истраживању промена у руралном простору*, УУС, Београд, 2003.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Кандидат мр Небојша Гаџић, дипл. инж. арх., рођен је 22.08.1968. у Призрену, где је завршио основну и средњу школу. Након завршене средње школе, уписује Архитектонски факултет Универзитета у Приштини, на коме је и дипломирао. Од 2002. године похађа последипломске студије степена на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, смер "Рурална средина – планирање и грађење". 2010. године одбранио је магистарску тезу под насловом "*Традиционална сеоска архитектура у Средачкој жупи крај XIX и почетак XX века*". Професионалну каријеру кандидат започиње на Факултету техничких наука Универзитета у Косовској Митровици у звању асистента на Катедри за пројектовање и урбанизам. Учешће у настави: Студио пројекат 3. Пројекат 1 - Студио, Архитектура храма, Пројектантска радионица 1, Пројектантска радионица 3. Технике презентације, Ликовни елементи и др. Поверена су му предавања на следећим предметима: О архитектури, Историја и теорија архитектуре, Архитектура данас, Историја архитектуре и насељавања у Србији, Историја архитектуре и насељавања, Интегративна заштита градитељског наслеђа. Област истраживања: Проучавање и заштита сакралне архитектуре на Косову и Метохији, традиционална архитектура у градским и сеоским срединама Космета, Србије и у земљама југоисточне Европе, вернакуларна архитектура наведених подручја. Учешће у научно-истраживачким пројектима: „Стратегија руралног развоја општине Аранђеловац“, научно-истраживачки пројекат финансиран од стране Скупштине општине Аранђеловац, фонда за рурални развој; руководиоца је проф. др Ђура Стевановић, носилац пројекта ЗПС у Београду (2010–11), истраживач.

Стручни радови из области архитектуре

Кандидат је аутор и коаутор више десетина идејних и главних пројеката из области архитектонског пројектовања, као што су: Пројекат манастирског комплекса Богородице Тројеручице код места Девине Воде у близини Звечана; пројекат реконструкције цркве. Св. Недеље у селу Живињане; пројекат реконструкције цркве. Св. Богородице на локалитету Калуђере у близини Призрена итд. Консултантски је сарадник на изради идејних, главних и извођачких пројеката за више пословних и стамбених објеката. Члан је Управног одбора Завода за проучавање села, а био је члан и Организационог одбора Међународног научно-стручног скупа “Власински сусрети“, септембра 2010. на Власинском језеру. Такође, члан је и Уређивачког одбора ИИУ Светигора, конкретно кола *Немањићи манастири*, од маја 2011. Члан је редакције часописа Удружења инжењера грађевинарства, геотехнике, архитектуре и урбаниста „Изградња“ од 2013. године

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација мр Небојше Гацића, дипл. инж. арх., под насловом **АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА** садржи 344 стране и тринаест поглавља. Основни текст дисертације има 237 стране, док су прилози са фотографијама на 107 страна. Напомене су дате у виду фуснота.

На почетку, на 15 првих страна налазе се: наслов, имена чланова комисије, посвета, захвалница, резиме, кључне речи и научна област на српском и енглеском језику, као и садржај рада. На крају је краћа биографија кандидата и три изјаве: о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије и о коришћењу.

Садржај је следећи:

1. УВОД

- 1.1. ПРЕДМЕТ РАДА
- 1.2. ПРОБЛЕМ И ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.3. НАУЧНИ ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.4. ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.5. ПОЛАЗНЕ ХИПОТЕЗЕ
- 1.6. НАУЧНЕ МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА
- 1.7. СТРУКТУРА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ
- 1.8. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА
- 1.9. ПЛАН ИСТРАЖИВАЊА
- 1.10. ПРЕДЛОГ ЗА МЕНТОРА
- 1.11. МАТИЧНОСТ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2. ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ ШАР-ПЛАНИНЕ

- 2.1. ПОЛОЖАЈ И ПОВРШИНА
- 2.2. ПРИРОДНИ ПРАВЦИ
- 2.3. ПУТНИ ПРАВЦИ
- 2.4. РЕГИОНАЛНЕ ГЕОМОРФОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕЉЕФА
- 2.5. КЛИМА
- 2.6. ХИДРОГРАФИЈА
- 2.7. БИЉНИ СВЕТ
- 2.8. ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ – ФАУНА
- 2.9. ИСТОРИЈА ПОДРУЧЈА И СТАНОВНИШТВА

3. ТИПОЛОГИЈА СЕОСКИХ НАСЕЉА НА ШАР-ПЛАНИНИ

- 3.1. ПОЈАМ НАСЕЉА
- 3.2. СТАРОСТ НАСЕЉА
- 3.3. НАЗИВИ НАСЕЉА
- 3.4. ПОЛОЖАЈ СЕОСКИХ НАСЕЉА

- [3.5. ЕКСПОЗИЦИЈА СЕОСКИХ НАСЕЉА](#)
- [3.6. ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ РАЗВОЈА НАСЕЉА](#)
- [3.7. ТИП СЕЛА](#)
- [3.8. ТИП ПРИВРЕМЕНИХ СЕОСКИХ НАСЕЉА](#)
- [3.9. СЕОСКИ ЦЕНТАР – СРЕДСЕЛО](#)
- [3.10. СЕОСКА УЛИЧНА МРЕЖА](#)
- [3.11. ТИПОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПАРЦЕЛЕ](#)
- [3.12. СЕОСКА ДВОРИШТА](#)
- [3.13. СЕОСКЕ МАХАЛЕ \(МААЛЕ\)](#)
- [3.14. ЕКОНОМСКИ ОБЈЕКТИ](#)

4. СПОМЕНИЧКО НАСЛЕЂЕ ШАР-ПЛАНИНЕ

- [4.1. ИСТОРИЈСКИ КОНТЕКСТ НАСТАНАКА САКРАЛНЕ АРХИТЕКТУРЕ](#)
- [4.2. САКРАЛНА АРХИТЕКТУРА У СРЕДАЧКОЈ ЖУПИ](#)
- [4.3. МАНАСТИР СВЕТИХ АРХАНЂЕЛА – „ДУШАНОВ ГРАД“](#)
- [4.4. ТВРЂАВА ВИШЕГРАД](#)
- [4.5. МОСТ ЦАРА ДУШАНА У ДУВСКОЈ КЛИСУРИ](#)
- [4.6. ТВРЂАВА ДРВЕЊГРАД](#)
- [4.7. ИСПОСНИЦА МАЛИ КАМЕЊ И ГОЛЕМ КАМЕЊ](#)
- [4.8. ИСПОСНИЦА МАРИНА ДУПКА И ЛОКАЛИТЕТ „ВИСНАТЕ БУКЕ“](#)
- [4.9. ПРЕВАЛАЦ \(ПРЕХВАЛ\) - КРАЉЕВ ДВОР](#)
- [4.10. АРХИТЕКТУРА ЦРКАВА СИРИНИЋКЕ ЖУПЕ](#)
- [4.11. СПОМЕНИЧКО НАСЛЕЂЕ ЖУПЕ ГОРЕ](#)

5.ТИПОЛОГИЈА СЕОСКИХ КУЋА НА ШАР-ПЛАНИНИ

- [5.1. ТРАДИЦИОНАЛНА СЕОСКА АРХИТЕКТУРА СРЕДАЧКЕ ЖУПЕ](#)
- [5.2. ТРАДИЦИОНАЛНА СЕОСКА АРХИТЕКТУРА ГОРЕ](#)
- [5.3. ТРАДИЦИОНАЛНА СЕОСКА АРХИТЕКТУРА СИРИНИЋКЕ ЖУПЕ](#)
- [5.4. ТИПОЛОШКИ РАЗВОЈ](#)
- [5.5. КУЋА СТАРИЈЕГ ВРЕМЕНА](#)
- [5.6. КУЋА НОВИЈЕГ ВРЕМЕНА](#)
- [5.7. МАТЕРИЈАЛИ И КОНСТРУКЦИЈА](#)
- [5.8. ЕЛЕМЕНТИ ФУНКЦИОНАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ](#)
- [5.9. ОБЛИКОВНО КОМПОЗИЦИЈСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ](#)

6. ПЕЧАЛБАРСТВО

- [6.1. ГУРБЕТЛУК И ПЕЧАЛБАРСТВО У СЕЛИМА СРЕДАЧКЕ ЖУПЕ](#)
- [6.2. ПЕЧАЛБАРСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ](#)
- [6.3. ГУРБЕТЦИЈЕ](#)
- [6.4. ПЕЧАЛБАРИ](#)
- [6.5. КАРАКТЕРНЕ ОСОБИНЕ ПЕЧАЛБАРА ИЗ СРЕДАЧКЕ ЖУПЕ](#)
- [6.6. ДРУШТВО СВЕТОГ ВАСИЛИЈА - ИНДИЈАНОПОЛИС](#)
- [6.7. БОШКАЧКИ ЈЕЗИК - ТАЈНИ ЈЕЗИК ЗИДАРА СРЕДАЧКЕ ЖУПЕ](#)

7. УПОРЕДНА АНАЛИЗА УТИЦАЈА КАО РЕЗУЛТАТ ПЕЧАЛБАРСКИХ КРЕТАЊА

8. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СТВАРАЛАШТВА СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА У ПРИЗЕНУ

- [8.1. АРХИТЕКТОНСКО НАСЛЕЂЕ ГРАДА ПРИЗРЕНА](#)
- [8.2. ЦРКВА БОГОРОДИЦЕ ЉЕВИШКЕ](#)
- [8.3. ЦРКВА СВЕТОГ СПАСА](#)
- [8.4. ЦРКВА СВЕТОГ НИКОЛЕ – ТУТИЋЕВА](#)
- [8.5. ЦРКВА СВЕТОГ ЂОРЂА – РУНОВИЋА](#)
- [8.6. ЦРКВА СВЕТОГ ЂОРЂА – САБОРНА](#)
- [8.7. ЦРКВА ВАВЕДЕЊА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ](#)
- [8.8. СИНАН- ПАШИНА ЦАМИЈА](#)
- [8.9. ГАЗИ МЕХМЕД-ПАШИН ХАМАМ](#)
- [8.10. ПРИЗРЕНСКА ТВРЂАВА – КАЉАЈА](#)
- [8.11. ПРОФАНО АРХИТЕКТОНСКО НАСЛЕЂЕ ГРАДА ПРИЗРЕНА](#)
- [8.12. АТИК \(СТАРА\) МАХАЛА](#)
- [8.13. АРХИТЕКТОНСКИ ПРИКАЗ ПОЈЕДИНИХ ПРИЗРЕНСКИХ КУЋА](#)

9. ВАЛОРИЗАЦИЈА, РАЗВОЈ, АРХИТЕКТУРЕ И ПРОСТОРА НА ШАР-ПЛАНИНИ

- [9.1. АНТРОПОГЕНИ ФАКТОРИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ПРОСТОРА И ТУРИЗМА](#)

- [9.2. ВАЛОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА И АРХИТЕКТОНСКОГ НАСЛЕЂА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ТУРИЗМА](#)
- [9.3. ДЕФИНИСАЊЕ СТАТУСА ЕТНОПАРКА](#)
- [9.4. ТЕРИТОРИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА](#)
- [9.5. УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈА](#)
- [9.6. ПРИРОДНИ ФАКТОРИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ЗИМСКОГ ТУРИЗМА](#)
- [9.7. ПОТЕНЦИЈАЛНЕ МОГУЋНОСТИ ЗА РАЗВОЈ ЗИМСКОГ ТУРИЗМА](#)

10. РЕЧНИК

- [10.1. РЕЧНИК КАРАКТЕРИСТИЧНИХ ЛОКАЛНИХ ПОЈМОВА ВЕЗАНИХ ЗА СЕЛО И ТРАДИЦИОНАЛНУ АРХИТЕКТУРУ](#)
- [10.2. РЕЧНИК БОШКАЧКОГ ЈЕЗИКА \(ТАЈНОГ ЈЕЗИКА СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА\)](#)

11. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

12. ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- [12.1. ИЗВОРИ](#)
- [12.2. ЛИТЕРАТУРА](#)

13. ПРИЛОЗИ И ФОТОГРАФИЈЕ

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У *Уводу* докторске дисертације дефинисан је предмет рада, научни циљеви истраживања, задаци истраживања, затим су постављене научне хипотезе и методе истраживања. Предмет истраживања је традиционална сеоска архитектура на простору Шар-планине, настала у периоду XIX и почетком XX века и утицај зидара из Средачке жупе на њене особености. Основни предмет истраживања је аутентично архитектонско наслеђе настало у прошлости, које поседује ендеме аутохтоности и читљивог утицаја архитектуре других простора Балкана и шире. Ова архитектура је резултат знања и умећа градитеља који су стицани и неговани више векова. Она садржи нове елементе који су резултат сазнања стечених од стране градитеља током печалбарења, чиме њен архитектонски језик постаје богатији. Истраживање садржи и типологију сеоских насеља на овом простору. У њему је примењена и компаративна анализе кроз коју су сагледане сличности и разлике у смислу употребљеног материјала, технике грађења, диспозиције основе и архитектонског језика.

Истраживање је усмерено претежно на средачку градитељску групу, њена кретања и остварења. Познати по својој вештини, средином XIX и почетком XX века, градитељи из Средачке жупе одлазе у печалбу, од првог суседног шарпланинског села, преко Румуније, па све до Северне Америке и Аустралије. Истраживањем су обухваћени бројни фактори утицаја ових печалбарења, пре свега аграрни, економски, географски и културни који су били од значаја за појаву овакве архитектуре на овом простору.

Циљ овог рада је да се традиционална сеоска архитектура на простору Шар-планине и њених жупа, сачувана до данас, истражи, научно опише и да се, кроз научну аргументацију и објашњење, сагледа њена генеза и аутохтоност. Ова поставка обухвата анализу архитектуре и конструктивног склопа модела (типа) и њене материјализације. Анализом прикупљене документације, литературе, и истраживањима на терену проширена су досадашња сазнања и делатност градитеља из Средачке жупе у ширем контексту, превасходно њихов траг који су они оставили на развој сеоске куће и градске куће наведеног подручја. Далекосежнији циљеви овог рада и истраживачког процеса састоје се у формирању базе података старих традиционалних вредности и евентуалном прилагођавању ових старих вредности новим архитектонским изазовима. Сама архитектура је главни мотив за ревитализацију и обнову руралних средина попут засеока Милачићи, села Мушњиково, Драјчићи, Сушиће, Севца, Брод и других, како би се њене вредности сачувале и могле поспешити развој

високопланинског туризма и тиме омогућити њихов одржив развој на простору шарпланинског подручја.

У *другом поглављу* рада, *Природни фактори и одлике Шар планине*, разматрани су природно-географски, саобраћајни, социјално-економски, културно-историјски и други утицаји који су битни за појаву и формирање насеља на шарпланинском подручју. Сагледавајући повољан положај, рељеф, геолошки састав, климатске прилике, хидрографске особине, као и огромни економски потенцијал непрегледних пашњака шарпланинског гребена, закључује се да је наведено подручје било насељено још у времена неолита, затим бронзаног и каменог доба. О томе сведоче и бројна налазишта широм овог подручја. Територија Шар-планине у античком периоду налазила се у средишту провинције која се звала Дарданија, у чијем су се подножју налазила два велика града: Призрен и Скопље. Дуж њеног подножја и преко ње водили су бројни путеви који су били битни у повезивању истока и запада. Њен значај задржао се и даље кроз време, у византијско доба, затим у римско, а и у средњем веку, када се ова наша планина нашла у средишту Српске средњевековне државе за време Немањића. Овај период карактерише снажно архитектонско стваралаштво средачких зидара у шарпланинским сеоским насељима, али и у градским, које ће опстати и прилагодити се новонасталим условима и за време петовековног турског ропства. Истраживана села на Шар-планини припадају, територијално, на основу геоморфолошких карактеристика терена, трима жупама: Средачкој, Сиринићкој и Горанско-опољској. Свака од њих је уникатна етно-национална и културна целина у оквиру овог јединственог високопланинског шарпланинског простора.

У *трећем* поглављу рада, *Типологија сеоских насеља на Шар планини*, анализирана је комплексна грађа сакупљена истраживачким поступком директног мерења, посматрања и анкетања. Истраживањем су обухваћена сиринићка, средачка, горска села на падинама српског дела Шарпланинског масива. Укупан простор истражен у докторској дисертацији износи око 1000 квадратних километара. У овим селима су вишевековни траг оставили аграрни и социјални односи, вера, али и архитектонско стваралаштво неимара и Средачке жупе.

Путем аналогije успостављене су везе између типолошких облика архитектонских објеката у овим блиским областима. Компаративна метода примењена је да би се потпуније сагледала архитектура појединих жупа на Шар-планини, посебно утицај који је стваралаштво средачких зидара имало на остале њене жупе и на развој њихових насеља. Детектоване су сличности и разлике у оквиру разних сеоских средина, али и у односу село-град: утицај села на градску средину и стварање унутар ње, затим на материјале, технике грађења и остале карактеристике архитектонског стварања присутног на овим просторима чиме је потрђена прва хипотеза.

У *четвртом* поглављу рада, *Споменичко наслеђе Шар планине*, анализирано је богато културно-историјско наслеђе на подручју Шар-планине у које се убрајају: цркве, утврђења, пећине, испоснице, гробља и звонаре. То су култни и историјски локалитети који су од великог историјског и националног значаја за сагледавање архитектонског наслеђа нашег народа на подручју целог масива, а и шире, на простору јужног дела Балканског полуострва. Сакрални објекти као што су Средачке цркве и манастир Св. Арханђели нераскидиво су повезани са културно-историјским наслеђем Шар-планине и добро су истражени и проучени у предходном периоду од око једног века, али ипак постоје знатни делови тог богатог наслеђа који још увек нису у довољној мери откривени и описани и презентовани научној

јавности. На терену постоји узајамно садејство свих њих па је у овом поглаву документовано сагледано целокупно стваралаштво народних неимара и исказано на пољу црквене уметности чиме је потврђена друга и четврта хипотеза о утицају самог творца - народног неимара који је кроз време обogaћивао неимарство печалбарским утицајима и кретањима.

У *Петом* поглављу дисертације, *Типологија сеоских кућа на Шар планини*, анализирани су основне карактеристике сеоске архитектуре Средачке жупе, Горе, а затим архитектуре шарпланинских села у Сиринићкој жупи. Методом прикупљања података на терену обрађена су 24 села која припадају општинама: Штрпце, Призрен и Драгаш. Прикупљена је обимна грађа и на основу ње су у овом поглављу описани, систематизовани и типолошки дефинисани карактеристични примери кућа, њихови градитељи и социјално-економски процеси који су довели до појаве карактеристичне сеоске архитектуре у овим жупама. Сумирањем анализе добијени су резултати о пореклу народног неимарства: оно је поникло на подручју Средачке жупе и стваралачки је деловало посебно на архитектонски израз куће у Гори, а индиректно и на кућу у Сиринићкој жупи. Велики број јединствених традиционалних елемената, од типолошке аутентичности која је исказана кроз појаву „јенпарватанских“ и „двапарватанских“ функционалних решења па све до конструктивних уникатних детаља - показатељ су да се на овом простору створила архитектура јединственог, аутентичног и богатог традиционалног израза и разноврсних форми, који вуку корене још из средњег века и неговани су током целог периода турског ропства и све до XX века. На тај начин ова архитектура је у себи сачувала оригиналност, независно од оријенталних утицаја, што потврђује прву хипотезу.

У *шестом* поглављу, *Печалбарство*, дефинисано је печалбарство и гурбетлук који се као допунска привредна грана јављају на подручју Шар-планине а посебно у селима Средачке жупе још од средњег века, у почетку као кулук, а касније као аутономна привредна делатност која се раширила међу становнишвом и добила на значају током турског владања на овим просторима. То су грађевински радници - зидари из средачких села, који су све до средине XIX века радили у суседним регионима Средачке жупе и то: у Призрену и Тетову, у њиховим селима и у другим местима. Највише је међу њима било зидара и тесара, а затим терзија и кројача. Већина од њих је своје послове обављала само у току летње половине године и они су називани "гурбетције" или сезонци, зато што им је посао трајао само једну сезону. Они су радили и ван простора наше земље. Тако су терзије радиле у Гори, Опoљу, Љуми, Метохији, Малесији, Тетову и у косовским градовима и селима. Мајстори "гурбетије" из села Средачке жупе, посебно зидари и тесари, нарочито су били цењени и тражени приликом изградње кућа Арбанасима у Призрену и бројним полошких селима у западној Македонији. Више хиљада зидара из Средачке жупе одлазило би током године у печалбу у Влашку, Молдавију, Аргентину и Америку. Ово је довело до уношења крупних промена у привредном и друштвеном развоју поменутих области, а самим тим и у сеоској архитектури. У овом поглављу представљене су њихове организације, удружења и тајфе. Они су, преносећи градитељске вештине и технике грађења, стварали на поменутих просторима један нови архитектонски израз који је био другачији у односу на окружење у коме се још неговао оријентални архитектонски израз. Ово је резултат печалбарских кретања врсних зидара и тиме је потврђена четврта хипотеза.

У *седмом* поглављу рада, *Упоредна анализа утицаја као резултат печалбарских кретања*, садржана је суштина овог истраживања, у вези са генезом и пореклом средачких зидара. У оквиру овог поглавља анализирано је њихово трајање и присуство у стваралаштву Призрена, Горе, Метохије, Тетова, Албаније а и широм Балкана које се одвијало од средине XIV па све до почетка XX века, као један непрекидан процес који је био повезан и са економским опстанком и одрживошћу нашег народа на овом простору. Анализирањем и

систематизовањем грађе прикупљене на терену путем интервјуа, као и анализом доступне литературе, дошло се до података о обимности до сада непознате активности која је постојалау континуитету и коју су средачки зидари обављали током средњег века и касније, за време Турака, у њиховом блиском окружењу и у даљим областима које се повезују за прва њихова печалбарења и додир са приморским мајсторима. Сумирајући анализе добијени су резултати о нивоу њихове неимарске активности, о пореклу и генези самих средачких зидара, о занатској вештини и довитљивости која ће резултирати оргиналним и јединственим функционалним решењима и која ће постати њихови препознатљиви обрасци. Постојање великог броја градитеља који потичу са Шар-планине, посебно из Средачке жупе, показатељ је да се на овом простору створила архитектура јединственог, аутентичног и богатог традиционалног израза и разноврсних форми, што потврђује другу хипотезу.

У *осмом* поглављу рада под називом *Основне карактеристике стваралаштва Средачких зидара у Призрену*, извршено је поређење елемената градске и сеоске архитектуре Призрена и Средачке жупе, а самим тим и Шар-планине. Оно се односи на обликовне и функционалне карактеристике, материјале, технике градње, али и на њихове градитеље. Анализом се дошло до значајних података о примењеним типолошким решењима чији су утицајни носиоци били сами градитељи, а у овом случају то су били средачки зидари. Њихов стваралачки утицај на црквену архитектуру је огроман и присутан је још од средњег века кроз стваралаштво чувених градитеља - пратомајстора Николе и његовог брата Ђорђа који су заједно саградили цркву Богородице Љевишке у Призрену, а касније и бројне друге задужбине. Призренска кућа је све до краја XVIII века у целости сачувала свој средњевековни израз који ће касније лагано добијати оријентални детаљ. Потоњи ће више бити присутан у декорацији и ентеријеру него у форми и архитектонском изразу. Основни закључак ове анализе је да су компарирани елементи потврдили почетну хипотезу, јер су сличности, такорећи идентична обликовања архитектонских елемената на посматраном подручју Призрена, у оквиру профане и сакралне архитектуре, доказала да је сеоска архитектура Шар-планине снажно утицала, преко њених градитеља, средачких зидара, на архитектуру Призрена и његове околине.

Девето поглавље рада, *Валоризација, развој, архитектуре и простора на Шар-планини*, конципирано је као будући прилог познавању још једног сегмента наше традиционалне архитектуре и њене конкретне валоризације која обухвата све сегменете битне за опстанак ових наших шарпланинских енклава. Овај рад допринеће целовитијем расветљавању и сагледавању сеоске архитектуре шарпланинског подручја и њеног простора који треба да буде заштићен и валоризован правним документима која би обухватила и етно-еко парк свих жупа на Шари. Рад не треба да остане само теоретска основа, већ мора да нађе своју примену приликом пројектовања нових објеката које ће се ослањати на традиционалне принципе грађења, посебно на подручју Средачке и Сиринићке жупе. До тога ће сигурно доћи, јер дотични региони поседују изванредне могућности за развој зимског и летњег стационарног туризма. Стога би резултати истаживања требало да послуже као основа за унапређење области архитектонског пројектовања, реконструкције и заштите конкретног простора а и шире.

У оквиру *десетог* поглавља, *Речник*, забележено је око сто речи које су карактеристичне за поједине архитектонске и традиционалне појмове у селима Шар-планине. Посебно је издвојен уникатни тајни језик зидара - „бошкачки“ језик, који нам својом архаичношћу сведочи о дубини и старости зидарског заната, од давнина негованог у селима Средачке жупе. Овај тајни језик је само доказ његове древности и присутности у комуникацији између самих градитеља. Тако се ово поглавље састоји у ствари из два речника. Анализирањем и систематизовањем грађе о речима прикупљеним на терену дошло

се до потврде четврте хипотезе, о обимности утицаја које су доносили печалбари са разних простора. Наиме, и фонд речи постајао је много богатији захваљујући том њиховом кретању, печалбарењу.

У *једанаестом* поглављу, *Закључна разматрања*, дата је оцена о истраживању и потврђености постављених хипотеза. Показало се да је традиционална архитектура Шар-планине, то јест њених Средачких зидара, имала снажан стваралачки - градитељски утицај на простор њених жупа. Такође, она је градила бројне шризренске палате, шиптарске куле и остале објекте и оставила је неизбрисив траг до данашњих дана. Синтеза такође доноси потврду претпоставке да се ради о аутентичној архитектури насталој на одређеном простору и њеном вишевековном трајању и утицају. Валоризација овог архитектонског наслеђа још не постоји. У закључку се указује на проблем одумирања српског села у Средачкој жупи које је и најбогатије овом уникатном сеоском архитектуром. Услед великих миграција и ратних разарања архитектонској баштини у српским селима прети потпуно нестајање. У циљу очувања исте износи се мишљење и одрживи предлог начина на који је могуће очувати и заштитити репрезентативне објекте народне архитектуре у шарпланинским селима.

У *дванаестом* поглављу дат је детаљан попис коришћене литературе и извора.

У *тринаестом* поглављу дат је велики број прилога, фотографија, планова, цртежа, теренских скица (од којих су скоро сви дело аутора рада).

На крају рада су *биографија аутора* и *изјаве о ауторству*.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

У докторској дисертацији кандидата мр Небојше Гаџића остварен је значајни научни допринос у ужој научној области *историја, теорија традиционалне архитектуре и обнова градитељског наслеђа*, посебно у вези с проучавањем и заштитом градитељског наслеђа. Специјални значај и оригиналност овог истраживања огледа се у томе што оно представља вредан допринос у области развоја сеоских насеља, традиционалне архитектуре, као и стваралаштва неимара који потичу са простора Шар-планине, а пре свега средачких зидара што до сада није било предмет детаљног и обимног истраживања.

Савременост истраживања огледа се у начину спровођења анализе и примени метода ширег контекста у коме се налази наслеђе, уз поштовање општих и посебних метода вредновања архитектонског наслеђа које је јако угрожено након завршетка сукоба на простору Косова. Кроз такву анализу траже се одговори на проблематику нестајања као и пропадања архитектонских објеката, у циљу заштите градитељског наслеђа које је резултат стваралаштва средачких зидара.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Бербенлиев, Пејо: *Брациговските маистори-строители*, Државно издателство, "Техника" Софија, 1963.

Бован, Владимир: *Тајни језици зидара Средачке и Сиринићке жупе*, Гласник музеја Косова и Метохије, бр. XI, Приштина, 1972.

Брезоски, Славко: *Реканска кућа*, „Бигос“, Скопље, 1993.

- Волињец Р. Алексијевска Ј., *Функционално-обликовната концепција во архитектура на старата Тетовска куќа*, Зборник на Арх.Фак. во Скопје, 6, 1983.
- Вукановић, Татомир: *Срби на Косову*, књ. I, II, III, изд. "Нова Југославија", Врање, 1986.
- Група аутора: *Задужбине Косова, Споменици и знамења српског народа*, Епархија Рашко-призренска и Богословски факултет у Београду, Београд, 1987.
- Група аутора: *Шарпланинске жупе Гора, Опоље и Средска*, САНУ, Посебна издања, књ, 40/ I, II, III, Београд, 1996.
- Дероко, Александар: *Стара варошка кућа у Србији, Космету и Македонији у поређењу са кућом у Солуну, Цариграду и Малој Азији*, ГлЕИ, књ. II-III, Етнографски институт САН, (1957), Београд, 1957.
- Дероко, Александар: *Фолклорна архитектура у Југославији*, Народна архитектура 2, Београд, 1964.
- Doli, Flamur: *Arkitektura vernakulare e Kosoves*, „Iiri“, Prishtine, 2009.
- Јастребов, Иван: *Стара Србија и Албанија*, НИП "Нови свет" и Народна и Универзитетска библиотека, Приштина, 1904. и 1995.
- Јиречек, Константин: *Историја Срба, I и II*, "Невен" Београд, 2006.
- Којић, Бранислав: *Стара градска и сеоска архитектура у Србији*, „Просвета“, Београд, 1949.
- Којић, Бранислав: *Стара кућа у Пећи, Баковици и Призрену*, Гласник Скопског научног друштва, књ. XV- XVI, Скопље, 1932.
- Којић, Бранислав: *Сеоска архитектура и руризам*, Грађевинска књига, Београд, 1958. и 1972.
- Краснићи, Марк: *Кула у Метохији*, Гласник Етнографског института САНУ, VII, Београд, 1958.
- Кривокапић, Душан: *Шар-планина, туристичко-географски приказ предела и народа*, Туристичка штампа, Београд, 1969.
- Крунић, Јован: *О пореклу и развоју типа градске куће централног Балкана у XIX веку*, Рашка баштина, 2, Краљево, 1980.
- Лутовац, Милисав: *Гора и Опоље- антропогеографска проучавања*, Српски етнографски зборник, књ. LXIX, Насеља и порекло становништва, књ.35, САНУ, Београд, 1955.
- Миленковић, Б. и Петровић З. *Призрен-проблеми регулације*, ЗАФ у Београду, св.3., Београд, 1960.
- Намичев, Петар: *Руралната архитектура во југозападна Македонија*, Народно неимарство III, Музеј на Македонија, Скопље, 2005.
- Ненадовић, Слободан: *Кућа у Призрену*, Старине Косова, књ. 1, Приштина, 1961.
- Николић, Серафим: *Призрен од средњег века до савременог доба: (Урбанистичко архитектонски развој)*, "Графика", Призрен, 1998.
- Павловић, Доброслав: *Народно градитељство на Балкану*, Републички завод за заштиту споменика културе Србије, Београд, 1987.
- Петровић З. и Миленковић, Б.: *Записи са Косова и Метохије*, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Приштина-Лепосавић, 2006.
- Петровић, Зоран: *Записи са Косова и Метохије*, Покрајински завод за заштиту споменика културе, Приштина-Лепосавић, 2006.
- Петровић, Зоран: *Сеоска и стара градска насеља у делу Зорана Петровића*, Етнографски музеј, Београд, 1997.
- Петровић, Зоран: *Сеоска кућа и огњиште на Косову и Метохији*, Гласник музеја К и М, VII и VIII, Приштина, 1964.
- Pirro, Thoma dhe Ali Muka: *Vendbanime dhe banesa popullore shqiptre 1*, Tirane, 2003.
- Рибар, Милорад: *Савремени руризам*, ЦМС, Београд, 1988.
- Siqesa, Shprese: *Arkitektura folklorike e Prizrenit dhe e Malisheves*, "Shkrola", Prizren, 2011.
- Трифунски, Јован: *Полог, Антропогеографска проучавања*, САНУ, СЕ, Зборник, ХС, Насеља и порекло становништва, св. 42. Београд, 1976.
- Ћукић, Драган: *Туристичка валоризација природних, етнографских и других културних потенцијала Шарпланине*, СГД, Посебна издања, књ. 55, Београд, 1983.

Урошевић Атанасије: *Шарпланинска жупа Сиринић*, Годишен зборник, Филозофски факултет на Универзитет Скопје, Природно-математички одел, Скопје, 1948.
Финдрик, Ранко: *Народно неимарство-становање*, Сирогојно, 1994.
Цвијић, Јован: *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*, Сабрана дела, књ. 12, САНУ. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1995.
Чукаловић, Тодор: *Средска и Сречани у речи и слици*, Студентско-информативни центар, Средска-Ниш, 2002.
Шупут, Марица: *Споменици Српског црквеног градитељства XVI-XVIII век*, Филозофски факултет, Београд, 1991.

Осим наведене, кандидат је користио и другу, обимну литературу из релевантних области истраживачког рада. Наведени попис литературе и извора показује да је кандидат стекао квалитетан увид у предметну материју, као и да је остварио увид у архивску грађу.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У оквиру рада на докторској дисертацији, кандидат мр Небојша Гаџић применио је више истраживачких метода, којима је проверио заснованост постављених научних хипотеза. Кренуо је историографским методом, прикупљањем литературе, домаће и стране, претраживањем доступних информација, прикупљањем и анализом географских, топографских, катастарских информација, подлога који се тичу сеоских насеља као и традиционалне архитектуре Шар-планине. Прикупљање података на терену кандидат је изводио методом директног мерења, то јест извршио је архитектонско снимање објеката и сеоских насеља на терену, фотографисао је и прикупљао усмене информације од информатора. Детаљном аналитичком методом спроведена је анализа и генеза сеоских насеља, сакралне и сеоске архитектуре наведеног подручја. Компаративном методом најпре су дефинисане основне карактеристике сеоске архитектуре и утицајни елементи који су присутни, затим форме, технике грађења и материјали, које су у сеоску средину Шар-планине, али и Призрена преносили и уграђивали средачки зидари током 19. И у првој половини 20. века. Методом синтезе изведене су опште класификације и систематизација теоријских ставова, као и закључци.

3.4. Применљивост остварених резултата

Како се овим радом дефинишу основни кодови и облици развоја традиционалне архитектуре у региону Шар планине и допуњују постојећа знања и грађа о стамбеној архитектури по планинским селима и општинама Призрен и Драгаш, произилази да ће резултати истраживања спроведених у докторској дисертацији имати веома широку будућу примену као база за савремена истраживања у области проучавања градитељског наслеђа.

Такође, резултати ове докторске дисертације биће примењиви у процесу валоризације историјске архитектуре и њене заштите. Кроз сагледавање и дефинисање просторних, конструктивних и обликовних вредности традиционалне архитектуре предметног подручја крајем 19. и почетком 20. века, омогућиће се правилније схватање њиховог значаја за очување идентитета и аутентичности ових насеља у процесу савремене урбане и архитектонске трансформације.

Резултати истраживања ће се у адекватној форми користити и у академској настави из области историје архитектуре и заштите градитељског наслеђа.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

У свом досадашњем истраживачком и стручном раду, кандидат је показао да поседује способност за самосталан научно-истраживачки рад, свестраност у прикупљању и истраживању литературе, систематичност у обради релевантних података, информација и резултата. Истовремено, кандидат је показао и висок ниво логичког и систематичног размишљања и закључивања.

У оквиру предметне докторске дисертације, кандидат мр Небојша Гацић показао је да влада употребом различитих научних метода истраживања, да користи критичке теоријске анализе, анализе садржаја извора, истраживања студија случаја, компаративне анализе, вршећи адекватну синтезу и интерпретацију резултата истраживања. Кандидат у докторској дисертацији наставља вишегодишњи научни рад започет на последипломским студијама, и настављен учешћем на научним и стручним скуповима, објављеним радовима у зборницима, научним публикацијама и часописима. Дугогодишњи професионални ангажман у области заштите традиционалне архитектуре, посебно у темама које су везане за докторску дисертацију, такође је важан елемент у оцени способности кандидата за успешно бављење самосталним научно-истраживачким радом.

На основу детаљног увида у дисертацију комисија је уверена да кандидат поседује знања и вештине за успешно самостално бављење истраживачким и научним радом.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

Остварени научни допринос у припадајућој научној области огледа се у чињеници да ова докторска теза представља једно од првих истраживања која су у нашој средини спроведена на тему стваралаштва једне аутономне градитељске школе (Средачких зидара) кроз дужи временски период, од средњег па све до почетка 20. века. При томе су свеобухватно прикупљена, анализирана, систематизована, класификована и тумачена њихова досадашња печалбарска кретања и њихов утицај који је остварен и видан и у градској и сеоској средини наведеног подручја.

Научни допринос кандидата такође се огледа у формирању базе података о јединственој и уникатној архитектури која је присутна у оквирима Србије али и шире, као и успостављању критеријума њеног вредновања.

Остварене анализе и резултати допринос су не само за историју и теорију архитектуре и урбанизма, већ и за вредновање и очување градитељског наслеђа, али и за друге науке које су уско повезане са њима. На основу изнесених резултата, ово истраживање даје допринос у развоју методолошког приступа у процесу руралне валоризације градитељског наслеђа у малим и маргиналним сесоским срединама на простору Балкана и Југоисточне Европе.

Кандидат је остварио допринос и методолошком истраживању, посебно у фази компаративне методе и откривања стваралаштва средачких зидара. Захваљујући правилно постављеним циљевима, у самој анализи предмета проучавања и одабиру литературе у делу историографске методе истраживања, постављене су хипотезе, које су потом успешно оправдане систематичном типолошком и компаративном анализом. Сходно постављеним критеријумима, кандидат доноси своје закључке везане за стваралачки утицај градитеља и за њихове елементе у односу на ужи и шири контекст шарпланинске архитектуре у оквиру Србије, Балкана и шире.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

С обзиром на то да је традиционална сеоска архитектура Шар-планине, а посебно стваралаштво њених неимара, средачких зидара, слабо истражена, анализирана и проучавана, научни допринос овог истраживаког рада је веома битан.

Детаљна примена различитих метода проучавања доприноси очувању аутентичности народног градитељског наслеђа и његовог места у традиционалној сеоској архитектури Србије и омогућава комплексно очување наслеђа као верног документа прошлости и трајања нашег народа, а самим тим и архитектуре на простору Косова и Метохије, чиме ће бити остварено његово преношење, као културног утицаја, на будуће генерације.

Потврда постигнутих научних резултата оствариће се приликом њихове будуће примене у области проучавања градитељског наслеђа, али и развоја сеоских насеља. Конкретне чињенице које су откривене приликом истраживања допринеће адекватнијем приступу валоризацији, заштити и развоју богатог фонда градитељског наслеђа Шар-планине, а самим тим и Србије.

4.3. Верификација научних доприноса

Рад у научном часопису (M24):

У току је рецензија рада.

1. **Gadzić, N.**, „Architecture in Shar mountainthe villages“, Facta Universitatis, International Review, Niš, Serbia (ISSN 0354-4605).

Рад у научном часопису (M51):

Позитивно мишљење рецензије на рад, издато 28. 1. 2015. године

1. **Гаџић, Н.**, „Архитектура Плањана-последња прича“, Изградња, 69 (2015) 3–4, 117–128; ISSN 0350-5421.

Рад у тематском часопису

(Међународни часопис за архитектонско стваралаштво, теорију и критику у архитектури)

1. **Гаџић, Н.**, „Традиционална сеоска архитектура у Средачкој жупи“, Patrimonium, Година 8, број 13/2015, Скопље, 345-357; ISSN 1857-5811.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу детаљног прегледа и анализе докторске дисертације кандидата **мр Небојше Гаџића, дипл. инж. арх.**, Комисија констатује да је предметна дисертација у складу са усвојеном темом, да су структура дисертације, примењена научна методологија, као и сви елементи обраде потпуно у складу са пријавом на коју је Универзитет у Београду дао своју сагласност. Дисертација је у потпуности задовољила све критеријуме квалитета, обима и вредности, као и научног доприноса који овакви истраживачки радови треба да имају. Као посебну вредност дисертације, Комисија истиче темелност са којом је кандидат прикупио обимну грађу на терену која се односи на насеља, традиционалну сеоску архитектуру и неимарство, писане изворе и документацију регионалног Призренског завода за заштиту споменика културе и других институција. Остварено је квалитетно повезивање теоријског и аналитичког сегмента истраживања, тако да Комисија високо оцењује резултате до којих је кандидат дошао истражујући архитектонско наслеђе наведеног подручја.

Комисија посебно истиче научни допринос тезе у области валоризације архитектонског наслеђа у функцији одрживог опстанка сеоских насеља, а самим тим и народа на Шар-планини. Ова дисертација може наћи своју примену у пракси, код анализе градитељског наслеђа као и у институцијама које се баве очувањем и заштитом културног и архитектонског наслеђа.

Имајући у виду целокупни научно-истраживачки опус кандидата, садржај докторске дисертације и оцене изнете у овом реферату, Комисија сматра да докторска дисертација под називом **АРХИТЕКТУРА ШАРПЛАНИНСКИХ СЕЛА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СТВАРАЛАШТВО СРЕДАЧКИХ ЗИДАРА** кандидата **мр Небојше Гаџића, дипл. инж. арх.**, у свему задовољава предвиђене услове и са задовољством предлаже Наставно-научном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да прихвати, изложи на увид јавности, упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду и након тога закаже јавну одбрану докторске дисертације.

У Београду, 10. 5. 2016.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Председник: др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор
Архитектонског факултета Универзитета у Београду

Ментор и члан: др Милорад Рибар, редовни професор
Архитектонског факултета Универзитета у Београду

Члан: др Сретен Вујовић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Београду

